

MINISTRIA E ARSIMIT DHE E SHKENCËS

BYROJA E ZHVILLIMIT TË ARSIMIT

Programi mësimor

Historia dhe shoqëria për klasën IV

Shkup, 2021

TË DHËNA THEMELORE PËR PROGRAMIN MËSIMOR

Lënda mësimore	<i>Historia dhe shoqëria</i>
Lloji/kategoria e lëndës mësimore	E obligueshme
Klasa	IV (e katërt)
Temat/fushat në programin mësimor	• <i>Mjedisi im</i> • <i>Mjedisi ku jetoj</i> • <i>Shteti im</i>
Numri i orëve	2 orë në javë /72 orë në vjet
Pajisjet dhe mjetet	• Pajisjet digjitale të mençura. • Paraqitje ilustruese e flamurit dhe stemës së Republikës së Maqedonisë së Veriut. • Harta fizike-gjeografike e Republikës së Maqedonisë së Veriut (shkalla 1: 50 000) dhe nuk ka hartë të Republikës së Maqedonisë së Veriut. • Enigmë me fotografi të komunës dhe simbole të komunës. • Paraqitje vizuale për realizimin e përmbajtjeve dhe aktiviteteve që lidhen me Republikën e Maqedonisë së Veriut si shoqëri multikulturore/multietnike. • Fletët e punës të përgatitura nga mësuesi.
Normativi i kuadrit mësimor	Punën edukative-arsimore në klasën e katërt mund ta realizojë personi i cili është: • profesor/arsimtar/mësues i mësimit klasor, VII/1 ose VI/1 (sipas KMK) dhe 240 SETK; • pedagog i diplomuar, VII/1 ose VI/1 (sipas KMK) dhe 240 SETK.

LIDHSHMËRIA ME STANDARDET KOMBËTARE

Rezultatet e mësimit të renditura në programin mësimor shpijnë në përvetësimin e kompetencave të mëposhtme të përfshira me fushën **Shoqëria dhe kultura demokratike** nga Standardet kombëtare:

	<i>Nxënësi/nxënësja di dhe/ose është i aftë:</i>
VI-A.1	të shpjegojë se si faktorët shoqërorë ndikojnë mbi personalitetin dhe mjedisin dhe i marrin parasysh kur formojnë opinione dhe vendimmarrje,
VI-A.2	ta analizojë sjelljen e vet në mënyrë që të përmirësohet, duke vendosur qëllime realiste dhe të arritshme për veprim aktiv në komunitet,
VI-A.3	t'i formulojë dhe argumentojë pikëpamjet e veta, për t'i dëgjuar dhe analizuar pikëpamjet e të tjerëve dhe për t'i trajtuar me respekt, edhe kur nuk pajtohet,
VI-A.4	të bëjë reflektime kritike mbi vlerat dhe sjelljet e ndryshme personale dhe shoqërore në kontekste të ndryshme (veçanërisht në situata të ndjeshme etike), të respektojë normat dhe vlerat e pranuar shoqërisht, por edhe t'i sfidojë ato kur ai mendon se është e nevojshme,
VI-A.5	t'i kuptojë dallimet midis njerëzve mbi çfarëdo baze (gjinia dhe përkatësia etnike, mosha, aftësitë, statusi social, etj.),
VI-A.6	të njohë praninë e stereotipave dhe paragjykimëve të vetja dhe të tjerët dhe të kundërshtojë diskriminimin,
VI-A.7	të njohin manifestimin e dhunës verbale dhe fizike në mjedisin e vet, t'i perceptojë pasojat e dhunës dhe ta kundërshtojnë atë,
VI-A.8	të kuptoj atë që i lidh dhe çfarë i ndan njerëzit në komunitet, për të gjetur mënyra për të kontribuar në përparimin e komunitetit, duke marrë parasysh nevojat dhe interesat e të gjithëve,
VI-A.9	të njohë grupet e cënueshme në shoqëri, të marrë pjesë në aksione humanitare dhe vullnetare dhe t'i mbështesë ato,
VI-A.11	t'i zbatojë rregullat dhe rregulloret për pjesëmarrje të sigurt në trafik,
VI-A.12	t'i analizojë dhe diskutojë në mënyrë kritike vlerat e shoqërisë civile, rolet dhe sjelljet e ndryshme të qytetarëve dhe rolin e tyre në të,
VI-A.13	ta analizojë konceptin e të drejtave të njeriut dhe të drejtave të fëmijëve, t'i identifikojë rastet e shkeljes së të drejtave dhe të ndër marrë veprime për respektimin e tyre pa kriter,
VI-A.14	t'i analizojë dhe diskutojë përgjegjësitë e ekzekutivit, legjislativit dhe gjyqësorit në sundimin e ligjit dhe rolin e shtetit në mbrojtjen e të drejtave të njeriut,
VI-A.15	t'i identifikojë situatat në të cilat qytetarët mund të ndikojnë në jetën e komunitetit dhe të angazhohet në përmirësimin e kushteve,
VI-A.16	të njohë situatat e abuzimit me pushtetin, të shpjegojë efektet e dëmshme të korrupsionit tek individ, grupi dhe shoqëria dhe të kundërshtojë fenomene të tilla në mjedis,

VI-A.18	të analizojë në mënyrë kritike kërcënimet nga zhvillimi i pa balancuar mbi mjedisin dhe të kontribuojë në mënyrë aktive në mbrojtjen dhe promovimin e tij,
VI-A.19	ta shpjegojë rëndësinë e proceseve demokratike në shoqëri dhe të zbatojë parimet e pjesëmarrjes demokratike brenda shkollës,
VI-A.21	të dallojë kuptimin e termave: komb, popull, bashkësi etnike, qytetarë dhe individë; mbi fenomenet: etnike dhe kombësi, patriotizëm dhe nacionalizëm, shumicë dhe pakicë; si dhe konceptet: territori, rajoni, shteti, shoqëria, qeveria, etj. dhe t'i përdorin ato në mënyrë të përshtatshme në kontekste të ndryshme me të cilat lidhen,
VI-A.22	t'i identifikojë dhe respektojë të gjitha simbolet kombëtare të shtetit të Republikës së Maqedonisë së Veriut dhe të shfaqë ndjenjën e përkatësisë ndaj shtetit,
VI-A.24	t'i identifikojë karakteristikat gjeografike të vendit tonë dhe t'i lidhë ato me zhvillimin shoqëror,
VI-A.25	t'i shpjegojë karakteristikat e mjediseve natyrore dhe shoqërore dhe lidhjen e tyre me organizimin e jetës njerëzore,
VI-A.27	ta tregojë dhe shpjegojë historinë (sociale, kulturore dhe politike) të popullit tonë dhe historitë e popujve të tjerë që jetojnë në vendin tonë dhe në rajon, me veçoritë e tij dhe në kontekstin e së kaluarës së përbashkët historike,
VI-A.29	t'i identifikojë dallimet dhe ngjashmëritë midis feve më të përhapura në botë dhe ateizmit/agnosticizmit, me theks të veçantë në normat dhe vlerat etike që ato përfaqësojnë.
	<i>Nxënësi/nxënësjë kupton dhe pranon se:</i>
VI-B. 1	nuk guxon të diskriminojë në bazë të dallimeve midis njerëzve (gjinisë dhe përkatësisë etnike, mosha, aftësitë, statusi social, etj.),
VI-B. 2	të gjithë njerëzit, përfshirë fëmijët, kanë të drejtë të shprehin opinionet dhe pikëpamjet e tyre dhe të marrin pjesë në vendimmarrje në lidhje me nevojat dhe interesat e tyre,
VI-B.4	respektimi jo-selektiv për të drejtat dhe liritë e njeriut është vendimtar për mirëqenien e individëve dhe të shoqërisë në tërësi,
VI-B.5	barazia dhe kohezioni social janë thelbësore për funksionimin e suksesshëm të komunitetit,
VI-B.6	angazhimi personal dhe bashkëpunimi me të tjerët janë të rëndësishme për arritjen e një interesi të përbashkët publik,
VI-B.7	çdo qytetar është i detyruar të veprojë me përgjegjësi ndaj bashkëqytetarëve të tij, komunitetit dhe shoqërisë në tërësi, duke mbajtur vazhdimisht parasysh pasojat e veprimeve të tij për të tjerët dhe mjedisin,
VI-B. 8	çdo qytetar është i detyruar të respektojë ligjet, rregullat dhe rregulloret që rregullojnë sjelljen e njerëzve dhe funksionimin e institucioneve,
VI-B.9	çdo qytetar duhet të marrë përgjegjësinë për ndryshimet në natyrë të shkaktuara nga aktivitetet e njeriut,
VI-B.11	çdokush ka të drejtë të zgjedhë se cilën fe e konsideron të tij/saj, domethënë të zgjedhë që të mos i përkasë asnjë feje/besimi, pa asnjë pasojë nga zgjedhja e bërë,
VI-B.12	vendi ynë është një shoqëri multikulturore/multi-etnike e banuar nga pjesëtarë të kulturave/etnive të ndryshme dhe secili prej qytetarëve të tij është përgjegjës për të kontribuar në shkëmbimin ndërkulturor dhe respektimin e të drejtave të njeriut në interes të jetesës së përbashkët në një shoqëri të integruar, etnikisht kohezive.

VI-B.13	identiteti kombëtar, i cili rrjedh nga përkatësia e shtetit të Republikës së Maqedonisë së Veriut, është një komponent i rëndësishëm i identitetit të të gjithë qytetarëve të shtetit.

Programi mësimor, gjithashtu përfshin kompetencat përkatëse në fushat e Standardeve kombëtare:

Shkrim-leximi digjital, Zhvillimi personal dhe social, Shoqëria dhe kultura demokratike, Teknika, teknologjia dhe sipërmarrësia, dhe Shprehja artistike dhe kultura.

<i>Nxënësi/nxënësja di dhe është i/e aftë:</i>	
IV-A.2	të vlerësojë kur dhe në çfarë mënyre për të zgjidhur një detyrë/problem është përdorimi i nevojshëm dhe efektiv i TIK,
IV-A.4	në bashkëpunim me të tjerët të analizojë një problem, të zhvillojë një ide dhe plan për kërkimin dhe zgjidhjen e tij dhe për të planifikuar se kur dhe çfarë do të përdorë TIK,
IV-A.5	të përcaktojë se për çfarë informacioni ka nevojë, të gjejë, të zgjedhë dhe të shkarkojë të dhëna digjitale, informacion dhe përmbajtje,
IV-A.7	të zgjedhe dhe përdor mjetet e duhura të komunikimit TIK, të ndajë me siguri informacionin, kontaktojë dhe bashkëpunojë me të tjerët në projekte online, në aktivitete shoqërore ose për përdorim personal,
IV-A.8	për të përdorur përmbajtjen digjitale, rrjetet arsimore dhe sociale dhe retë digjitale në një mënyrë të sigurt dhe të përgjegjshme,
IV-A.9	në komunikimin me të tjerët në hapësirën digjitale multikulturore, t'i respektojë pjesëmarrësit e ndryshëm dhe ndjek normat ligjore, kulturore dhe etike në sjellje
IV-A.12	të eksplorojë mundësitë për përdorimin e modeleve dhe simulimeve të ndryshme, duke kombinuar paraqitjet statike dhe dinamike, tingullin, tekstin dhe imazhet për të modifikuar ose krijuar produkte të thjeshta krijuese multimediale me një qëllim specifik dhe për një audiencë të veçantë,
IV-A.13	të përcaktojë kriteret e cilësisë për produktet dhe zgjidhjet digjitale, përfshirë inovacionin dhe shërbimet,
V-A.3	t'i identifikojë komponentët e ndryshëm të identitetit të vet që ndërtohet në bazë të përkatësisë në grupe të ndryshme sociale (për shembull, gjinisë, identitetit etnik dhe kombëtar) dhe roleve të ndryshme që ai ka në jetë (për shembull, studenti, djali/vajza),
V-A.4	të vlerësojë aftësitë dhe arritjet e tij/saj (përfshirë pikat e forta dhe të dobëta) dhe mbi atë bazë të përcaktojë përparësitë që do t'i mundësojnë atij/asaj të zhvillohet dhe përparojë,
V-A.5	të njohë emocionet tek vetja dhe tek të tjerët, të perceptojë pasojat e reagimeve të veta emocionale në situata të ndryshme dhe të përdorë strategji të përshtatshme për përballimin e emocioneve,
V-A.6	të vendos qëllime për të mësuar dhe zhvillim personal dhe punë për të tejkaluar sfidat që dalin në rrugën drejt arritjes së tyre,
V-A.7	t'i përdor përvojat e veta për të lehtësuar mësimin dhe për të rregulluar sjelljen personale në të ardhmen,
V-A.8	të organizojë kohën e tij/saj në një mënyrë që do t'i mundësojë atij/asaj të arrijë në mënyrë efikase dhe efektive qëllimet e përcaktuara dhe të plotësojë nevojat e tij/saj,

V-A.9	t'i parashikojë pasojat e veprimeve të veta dhe të veprimeve të të tjerëve për veten dhe për të tjerët,
V-A.10	të zbatojë parimet etike në vlerësimin e të drejtës dhe të gabuarës në veprimet e veta dhe të të tjerëve dhe të shfaqë tipare të virtutshme të karakterit (të tilla si: ndershmëria, drejtësia, respekti, durimi, kujdesi, mirësjellja, mirënjohja, vendosmëria, guximi dhe vetë disiplina),
V-A.11	të veprojë në mënyrë të pavarur, me vetëdije të plotë se kujt, kur dhe si mund të kërkojë ndihmë,
V-A.12	të përballojë me sukses presionet sociale,
V-A.13	të komunikojë me të tjerët dhe të paraqitet në mënyrë të përshtatshme për situatën,
V-A.14	të dëgjojë në mënyrë aktive dhe të përgjigjet në mënyrë të përshtatshme, duke treguar empati dhe mirëkuptim për të tjerët dhe duke shprehur shqetësimet dhe nevojat e veta në mënyrë konstruktive,
V-A.15	të bashkëpunojë me të tjerët në arritjen e qëllimeve të përbashkëta, duke ndarë pikëpamjet dhe nevojat e veta me të tjerët dhe duke marrë parasysh pikëpamjet dhe nevojat e të tjerëve,
V-A.16	të njohë problemet në marrëdhëniet me të tjerët dhe të afrohet në mënyrë konstruktive në zgjidhjen e konflikteve, duke respektuar të drejtat, nevojat dhe interesat e të gjitha palëve të përfshira,
V-A.17	të kërkojë reagime dhe mbështetje për veten, por gjithashtu të japë informatë kthyesë dhe mbështetje konstruktive në dobi të të tjerëve,
V-A.18	të hulumtojë, të bëjë pyetje relevante në mënyrë që t'i identifikojë problemet, t'i analizojë dhe vlerësojë informacionet dhe sugjerimet dhe t'i verifikojë supozimet;
V-A.19	të japë sugjerime, të marrë parasysh mundësitë e ndryshme dhe t'i parashikojë pasojat në mënyrë që të nxirren përfundime dhe të merren vendime racionale,
V-A.21	ta analizojë, vlerësojë dhe përmirësojë të mësuarit e vet,
VII-A.9	të marrë pjesë aktive në punën ekipore sipas rregullave të miratuara paraprakisht dhe me respekt të vazhdueshëm të rolit dhe kontributit të të gjithë anëtarëve të ekipit,
VIII-A.3	t'i shprehe idetë, përvojat dhe emocionet personale, duke përdorur forma artistike ose forma të tjera të shprehjes krijuese (individuale ose kolektive),
VIII-A.5	të manifestojë njohuri për kulturën e vet dhe mënyrat e ndryshme të shprehjes së saj përmes letërsisë dhe arteve pamore, muzikës dhe vallëzimit, ndërtesave dhe produkteve të tjera kulturore,
VIII-A.6	të identifikojë dallimet dhe ngjashmëritë midis kulturës së vet dhe kulturave të tjera në mjedisin e vet më të ngushtë dhe më të gjerë dhe të analizojë lidhjen dhe ndërvarësinë e tyre,
VIII-A.7	të njohë dhe shpjegojë sesi pikat kulturore ndryshojnë me kalimin e kohës dhe në kontekste të ndryshme,
VIII-A.10	t'i identifikojë dhe rishqyrtojë stereotipat dhe paragjykimet ndaj anëtarëve të grupeve të tjera kulturore që shfaqen në mjedisin e tij/saj,
VIII-A.12	ta interpretojë botën jo vetëm nga pikëpamja e anëtarëve të kulturës personale, por edhe nga perspektiva e kulturave të tjera.

<i>Nxënësi/nxënësja kupton dhe pranon se:</i>	
IV-B.1	Shkrim-leximi digjital është thelbësor për jetën e përditshme – e lehtëson mësimin, jetën dhe punën, kontribuon në zgjerimin e komunikimit, krijimtarisë dhe inovacionit, ofron mundësi të ndryshme për argëtim,
IV-B.2	përdorimi i papërgjegjshëm dhe i papërshtatshëm i TIK -ut ka kufizime dhe mund të sjellë rreziqe për individin ose shoqërinë,
IV-B.3	potenciali i TIK do të rritet dhe duhet të monitorohet dhe përdoret, por gjithashtu që duhet të ketë një qëndrim kritik ndaj besueshmërisë, konfidencialitetit dhe ndikimit të të dhënave dhe informacionit të disponueshëm përmes pajisjeve digjitale,
IV-B.5	informacioni i disponueshëm në hapësirën digjitale duhet të përdoret në mënyrë etike, sipas rregullave të përcaktuara dhe për të mirën e njerëzve,
V-B.2	njohja e identitetit të vet kontribuon në forcimin e vetëbesimit dhe zhvillimin e personalitetit,
V-B.3	arritjet dhe mirëqenia e dikujt në masë të madhe varen nga puna që investon dhe rezultatet që arrin,
V-B.4	çdo veprim që ndërmerret ka pasoja për të/atë dhe/ose mjedisin e tij/saj,
V-B.7	iniciativa, këmbëngulja dhe përgjegjësi janë të rëndësishme për zbatimin e detyrave, për arritjen e qëllimeve dhe për tejkalimin e sfidave në situatat e përditshme,
V-B.8	ndërveprimi me të tjerët është i dyanshëm - ashtu siç ka të drejtë t'i kërkojë të tjerëve që t'i mundësojnë atij/asaj të jetë i kënaqur me interesat dhe nevojat e tij/saj, kështu që ai/ajo ka përgjegjësinë t'u japë hapësirë të tjerëve për të kënaqur interesat e tyre interesat dhe nevojat,
V-B.9	kërkimi i informacionit kthyes dhe pranimi i kritikës konstruktive shpijnë në përparim personal në nivel individual dhe social,
VII-B.4	etika e punës, ndjeshmëria kulturore dhe qëndrimi ndaj të tjerëve janë të rëndësishme për krijimin dhe ruajtjen e një klime pozitive pune,
VII-B.5	resurset nuk janë të pakufizuara dhe duhet të përdoren me përgjegjësi,
VIII-B.4	diversiteti kulturor ndikon në zhvillimin e identitetit të anëtarëve të kulturave të ndryshme,
VIII-B.5	dallimet ndërkulturore duhet të shihen si një mundësi për të mësuar dhe një sfidë për mirëkuptimin dhe përparimin reciprok,
VIII-B.6	respektimi dhe promovimi i kulturave të tjera kontribuon në sigurimin e respektit për kulturën e vet nga të tjerët.

REZULTATET NGA MËSIMI

Tema: **MJEDISI IM**

Numri i përgjithshëm i orëve: **10**

Rezultatet nga mësimi

Nxënësi/nxënësja duhet të jetë i/e aftë të:

1. bën dallimin midis miqësisë së vërtetë/të sinqertë dhe miqësisë përfituese,
2. njih sjellje të papërshtatshme nën presionin e grupit dhe sjellje të pamatur që shpie në pasoja të padëshirueshme,
3. njih nepotizmin, ryshfetin dhe korrupsionin në shembujt (situatat) e dhëna dhe jep shembuj për parandalimin e tyre,
4. vlerëson negativisht normat gjinore të sjelljes dhe dhunën me bazë gjinore,

Nxënësi/nxënësja do të zhvillojë shkathtësi për:

1. duke iu rezistuar presioneve shoqërore,
2. njohjen dhe reagimin ndaj stereotipave dhe paragjytimeve gjinor dhe dhunën e bazuar në gjini.

Përmbajtjet (dhe konceptet)	Standardet e vlerësimit
• Marrëdhëniet mes fëmijëve (miqësi e vërtetë, miqësi prej interesi, ryshfeti, presioni i grupit).	• Identifikon tiparet e miqësisë së vërtetë dhe të sinqertë. • Bën dallimin mes miqësisë së vërtetë dhe miqësisë për një përfitim të caktuar. • Njeh sjelljen e papërshtatshme që bëhet nën ndikimin e grupit. • Shpjegon se si dikush mund t'i rezistojë presionit të bashkëmoshatarëve për sjellje të papërshtatshme. • Shpjegon se si sjellja e pamatur çon në pasoja të padëshiruara.
• Nepotizmi, ryshfeti dhe korrupsioni (nepotizmi, ryshfeti, korrupsioni, antikorrupsioni).	• Jep shembuj të sjelljes së duhur, të drejtë dhe të ndershme në situata specifike të realitetit. • Dallon nepotizmin në shembujt e dhënë të situatave. • Jep shembuj të situatave të realitetit në të cilat mund të ndodhë nepotizmi. (Për të përcaktuar kontekstin - shkollë, etj.) • Njeh ryshfetin në situata të dhëna. • Jep shembuj të trajtimit të duhur në situata, për shembull, përpjekje për ryshfet. • Përkufizon termin korrupsion me fjalët e tij. • Shpjegon pasojat e korrupsionit me fjalët e tij.

	• Bën sugjerime për parandalimin e korrupsionit të përshkruar në shembujt e dhënë.
• Normat gjinore të sjelljes (empatia, stereotipat dhe paragjykimet gjinore, dhuna me bazë gjinore).	• Njeh tiparet dhe sjelljet e pritura nga djemtë dhe vajzat bazuar në normat gjinore. • Vlerëson normat e sjelljes me bazë gjinore si të padëshirueshme (në mbështetje të stereotipave dhe paragjykimeve gjinore). • Shpjegon pasojat negative të dhunës me bazë gjinore (verbale dhe fizike). • Vlerëson dhunën me bazë gjinore si të papërshtatshme.
Shembuj të aktiviteteve • Nxënësit shkruajnë në fletë identike (të ndara nga mësuesi) një mesazh për miqësinë drejtuar shokut/shoqes më të mirë (emrat nuk i jepen as personit që shkruan mesazhin, as personit të cilit i drejtohet). Të gjitha fletët i vendosin në një kuti dhe i përzien ato. Pastaj, një nga një, nxjerrin një mesazh nga kutia dhe e lexojnë. Në fund të gjitha mesazhet ngjiten në një poster të quajtur <i>Miqësi</i> dhe varen në klasë. • Mësuesi përgatit histori për miqësinë në të cilat personazhet kanë këto karakteristika: zilinë, xhelozinë, urrejtjen, dashurinë dhe ndershmërinë. Nxënësve, të ndarë në grupe, u jepet një histori dhe një listë e karakteristikave të renditura që duhet të gjejnë te personazhet e tregimit dhe t'i ndajnë sipas tyre. Pastaj secili grup liston karakteristikat e personazheve dhe shpjegon përmes të cilave procedura ata perceptuan karakteristikat e renditura të personazheve. Nxënësit mund t'i shtojnë tipare të tjera një personazhi, të cilat mund t'i shohin nga veprimet e tij të përshkruara në tregim. Në prezantim, nxënësit thonë gjithashtu se cili nga personazhet mund të konsiderohet mik dhe cili jo. Në fund, nxënësit kanë një diskutim përfundimtar rreth asaj çfarë është një miqësi e vërtetë dhe çfarë është një miqësi prej interesi. • Nxënësit u përgjigjen pyetjeve të shkruara në fletët e punës që lidhen me situatat reale (shembull: <i>Shoku juaj dëshiron të shikojë një ndeshje dhe nuk mund të shkruajë detyrat e shtëpisë. Ai ju ofron 50 denarë për t'ia shkruar atij. Si do të veproni?; A jeni dëshmitar i një incidenti kur një fëmijë thyen një dritare në një shtëpi me një top. Një fëmijë tjetër që ndodh të fajësohet për të. Një fëmijë që thyen një dritare ju jep topin vetëm që të mos thoni të vërtetën. Si do të veproni?; Shoku juaj të gjithëve u tregon se është sëmurë, por ai mbetet të luajë në fushën e lojës. Ai ju jep çokollatë për ta mbajtur sekretin. Si do të veproni?</i>). Pastaj nxënësit dalin vullnetarë për të lexuar përgjigjet dhe për të diskutuar procedurat në situata të veçanta dhe futet termi rryshfet. • Mësuesi përgatit fleta ku renditen sjelljet e papërshtatshme që fëmijët (djemtë dhe/ose vajzat) normalisht bëjnë nën ndikimin e grupit të cilit i përkasin ose duan t'i përkasin (për shembull, vjedhja e frutave nga oborri i dikujt tjetër, shkarravitja e mureve, gjuajtja e maceve me guralecë, fyerje të fëmijëve në oborrin e shkollës, vjedhje nga një dyqan, lojë topi në klasë, grup që kalon rrugën jashtë vendkalimit për këmbësorë, tallja me mësuesin, tallja me një fëmijë me aftësi të kufizuara, etj.). Nxënësit, të ndarë në grupe, tërheqin nga një letër, e analizojnë sjelljen që u ka rënë përta përta përkatës përshkrimi të saj dhe kushteve në të cilat ndodh më shpesh, mendojnë një situatë nga realiteti kur ndodh dhe përgatiten për ta aktruar atë. Pasi secili grup ka interpretuar situatën “e tyre”, grupet e tjera japin sugjerime se çfarë duhet të ishte bërë për të parandaluar që kjo të ndodhë. Pasi të përfundojnë të gjitha grupet, ata vendosin së bashku se çfarë duhet bërë për t'i bërë ballë presioneve të grupit.	

- Mësuesi përgatit situata që përshkruajnë sjellje të papërshtatshme që shkaktojnë dëm (shembull: vendosja e një pengese mbi një fëmijë që bie dhe thyen syzet, përplasja e derës kur një fëmijë tjetër përpiqet të hyjë, goditja e topit në dritare, humbja e një çelësi në shtëpinë e një fëmije tjetër, etj). Nxënësit, të ndarë në grupe, tërheqin nga një situatë dhe e analizojnë atë, duke iu përgjigjur pyetjeve: 1) *Cilat janë pasojat e veprimit?*; 2) *A është bërë dëmi me qëllim?*; 3) *Si mund të ishte shmangur dëmi? dhe 4) Si mund të riparohet dëmi?* Pastaj ata e prezantojnë situatën “e tyre” dhe analizën e bërë para të gjithëve, pas së cilës zhvillohet një diskutim për të arritur në përfundimin se veprimet e pamatura mund të çojnë në pasoja të padëshirueshme.
- Mësuesi përgatit një histori të papërfunduar në të cilën ka indikacione për nepotizëm (për shembull, si një nxënës i caktuar që i ka të gjitha pesa, përgatitet të shkojë në një konkurs jashtë vendit, por në minutën e fundit vendos të zëvendësohet nga një nxënës tjetër që është i afërm të drejtorit). Mësuesi pastaj i ndan nxënësit në grupe dhe u jep udhëzime për t'u përgatitur për një përfundim të mundshëm të tregimit. Në të njëjtën kohë, gjysma e grupeve ofrojnë një fund për të cilin, megjithatë, shkon nxënësi që ishte planifikuar fillimisht, dhe gjysma tjetër e grupeve ofron një fund në të cilin shkon nxënësi që është i afërm i drejtorit. Nxënësit i lexojnë tregimet dhe të gjithë së bashku diskutojnë për nepotizmin - duke përdorur familjen ose miqtë për të siguruar përfitime të pamërituara dhe si ta parandalojnë këtë dukuri.
- Mësuesi përgatit një tekst në të cilin shfaqet një fëmijë që i jep një dhuratë të shtrenjtë një fëmije tjetër. Pastaj i ndan nxënësit në 6 grupe në mënyrë që ata të diskutojnë arsyet e mundshme pse një fëmijë i jep një dhuratë të shtrenjtë një tjetri në njërin nga rrethanat e mëposhtme (2 grupe punojnë në secilin rrethanë): 1) kur e bleu dhuratën nga paratë që i ka fituar duke ndihmuar fqinjët, 2) kur vodhi dhuratën, 3) kur e bleu nga paratë që prindërit i dhanë për të blerë mëngjes për një javë. Në secilin rast, njëri grup diskuton për situatat kur fëmija ka pasur qëllim të mirë, ndërsa grupi tjetër për situatat kur ka dëshiruar të nxjerrë ndonjë përfitim nga kjo. Në fund, të gjitha grupet paraqesin përfundimet e tyre dhe zhvillohet një diskutim me të gjithë për ryshfetin.
- Nxënësit diskutojnë për përgjegjësitë e profesioneve të caktuara (për shembull, mësues, oficer policie, mjek, inspektor). Ata më pas përmendin situata hipotetike - çfarë do të ndodhë nëse njëri prej njerëzve në këto profesione nuk e bën punën e tij me ndershmëri dhe përgjegjësi (për shembull, një mësues merr një dhuratë të shtrenjtë për t'i shkruar një pesë një nxënësi, një oficer policie merr para nga një shofer i pamatur që ka kryer një krim për të mos i shkruar një gjobë, mjeku merr para nga njerëzit e varfër për t'i trajtuar ata, inspektori i mjedisit merr para nga drejtori i fabrikës që ndot lumin lokal, etj.). Më pas futet termi korrupsion, diskutohet dëmshmëria e veprimeve të tilla dhe jepen sugjerime se si duhet të veprojnë nxënësit nëse gjenden në një situatë kur dikush po përpiqet t'i japë ryshfet. Ata duhet të refuzojnë këdo që përpiqet të marre ryshfet në mënyrë që ata të mos bëhen të korruptuar. Diskutimi shtrihet në: 1) si të veprohet në vend të oficerit të policisë/mësuesit/mjekut/inspektorit të cilit i ofrohet një dhuratë e shtrenjtë për të arritur diçka, dhe 2) si duhet të veprojnë njerëzit nëse e dinë se një kolegi i tyre polic/mësues/mjek/inspektor mori ryshfet për të bërë diçka për dikë.
- Mësuesi shënon tre kënde në klasë me fletë letre ku shkruhet: “Pajtohem”, “Nuk pajtohem” dhe “Nuk mund të vendos”. Ai pastaj lexon deklaratat që pasqyrojnë stereotipat gjinore (për shembull, djemtë janë të fortë dhe vajzat janë të dobëta; vajzat gënjejnë më mirë se djemtë; djemtë lejohen të rrihen dhe vajzat nuk lejohen; vajzat lejohen të qajnë dhe djemtë nuk lejohen). Pas çdo pohimi, nxënësit vendosen në cepin e duhur dhe secili nxënës individualisht, me zë, jep një shpjegim pse është pozicionuar në cepin specifik (mësuesi kujdeset që të mos grinden me njëri-tjetrin). Procedura përsëritet pas çdo pohimi. Së fundi, ka një diskutim rreth: 1) cili opinion dominon midis fëmijëve dhe të rriturve për të arritur në përfundimin se shumica presin dallimet e deklaruara midis vajzave dhe djemve; 2) nëse

dallimet midis djemve dhe vajzave të deklaruar në pohimet janë të lindura apo janë mësuar të konkludojnë se mjedisi i bën ata të tillë; dhe 3) nëse ndryshime të tilla në sjelljen e djemve dhe vajzave duhet bërë për të arritur në përfundimin se ajo që është sjellje e papërshtatshme (të tilla si gënjeshtria, rrahja) është e papërshtatshme për të dy, dhe që të dy mund të kenë të njëjtat karakteristika (sillen si të fortë ose të dobët dhe të qajnë nëse u qahet). Në fund, diskutohen ndryshime të tjera në sjelljen dhe karakteristikat e djemve dhe vajzave të imponuara nga mjedisi.

- Mësuesi përgatit një përshkrim të shkurtër të një situatë në të cilën disa djem ofendojnë një vajzë për shkak të pamjes së saj (ajo mban syze, nuk është veshur mirë, është më e trashë, etj.) Dhe u lexon nxënësve situatën. Fillimisht studentët deklarojnë se si ndihet vajza dhe si do të ndiheshin ata në vendin e saj. Më pas nxënësit ndahen në grupe. Disa grupe mendojnë se si do ta trajtonin vajzën (çfarë do të bënin dhe çfarë do të thoshin) për të treguar se e kuptojnë atë për ta bërë atë të ndihet më mirë. Një grup tjetër mendon se çfarë do ta këshillonin që të bënte në mënyrë që e njëjta situatë të mos përsëritet në të ardhmen (por pa përdorimin e dhunës). Një e treta e grupeve mendojnë për situata të tjera në të cilat djemtë ngacmojnë një ose më shumë vajza (për shembull, duke e goditur ose tërhequr për flokë, duke dërguar mesazhe abuzive ndaj tyre ose të tjerëve). Secili grup aktron atë që e kanë menduar (një alternativë është ta shkruani dhe lexoni atë para të gjithëve). Në fund, diskutohen llojet e ndryshme të dhunës (verbale, fizike) me bazë gjinore.

Tema: **MJEDISI KU JETOJ**

Numri i përgjithshëm i orëve: **26**

Rezultatet nga mësimi

Nxënësi/nxënësja do të jetë i/e aftë:

1. ta përshkruajë strukturën gjinore, moshën, arsimore dhe etnike të popullsisë në komunë dhe në vend,
2. ta përcaktojë vendndodhjen e vendbanimit të tij në hartë gjeografike,
3. të njeh simbolet e komunës, liston karakteristikat e saj, shpjegon se si kujdeset për të gjithë qytetarët dhe përshkruan se si zgjidhet kryetari i komunës,
4. t'i dallojë aktivitetet ekonomike dhe i lidhin ato me faktorët (klima, reliefi dhe burimet natyrore) që kontribuojnë në zhvillimin e tyre,
5. të bëjë dallimin midis sjelljes së përgjegjshme dhe të papërgjegjshme ndaj mjedisit.

Nxënësi do të:

6. zhvillojë vetëdijen mjedisore dhe do të kujdeset për mbrojtjen e mjedisit.

Përmbajtjet (dhe konceptet)

- Popullata (struktura e popullatës, gjinia, moshë, përkatësia etnike, arsimit, grafiku).

- Komuna ku jeton (komuna, kryetari i komunës, simbolet – flamuri, stema).

Standardet e vlerësimit

- Shpjegon se çfarë nënkupton struktura gjinore, moshë, etnike dhe arsimore e popullsisë.
- Interpretin grafikët në të cilët paraqitet struktura e popullsisë në nivel komune dhe shteti, sipas karakteristikave të ndryshme (pa numra konkretë).
- Tregon karakteristikat e komunës/vendbanimit sipas gjinisë, moshës, arsimit dhe përkatësisë etnike të popullsisë në të (në një nivel të përgjithshëm, pa numra konkret).

- Tregon karakteristikat e komunës (vendndodhja në hartë, cilat vendbanime mbulon, cilat gjuhë fliten). (Standardi i mëposhtëm vlen për nxënësit nga komunat e Shkupit - ata deklarojnë vendndodhjen e komunës së tyre brenda Qytetit të Shkupit, komunat e tjera që përbëjnë qytetin, cilat gjuhë fliten në komunën e tyre dhe në komunat e tjera në qytet.)
- Njeh dhe përshkruan simbolet e komunës (flamur, stemë).
- Përshkruan mënyrën e zgjedhjes së kryetarit.
- Jep shembuj për të ilustruar sesi komuna në të cilën ai jeton kujdeset për arsimin, shëndetin, mjedisin, sportin dhe kulturën dhe trashëgiminë kulturore.

	• Vlerëson se sa gjithëpërfshirëse është komuna në të cilën ai jeton për personat me aftësi të kufizuara dhe njerëzit nga grupet e cenueshme (të moshuarit dhe të varfrit). • Jep shembuj nga trashëgimia kulturore-historike e komunës (ndërtesa të vjetra, objekte nga e kaluara, monumente kulturo-historike, zakone, veshje popullore).
• Harta gjeografike (vendbanimi, qyteti, fshati, vend pozita, harta gjeografike, shenjat hartografike).	• Përcakton anët e botës në një hartë. • Gjen fshatrat, qytetet, lumenjtë, malet, liqenet në hartën gjeografike të Republikës së Maqedonisë së Veriut, përmes shenjave themelore hartografike. • E loçon vendbanimin e tij në hartën e Republikës së Maqedonisë së Veriut (e shtypur ose elektronike). • Identifikon qytetet, fshatrat, lumenjtë dhe malet pranë vendbanimit në një hartë, duke përdorur shenjat themelore hartografike. • Përshkruan vendndodhjen dhe veçoritë natyrore (malet/lumenjtë/liqenet) brenda dhe përreth vendit ku jeton.
• Mjedisi Veprimtaritë ekonomike (bujqësia, blegtoria, zejtaria, tregtia, xehetaria, industria, hoteleria, turizmi, pylltaria, ndërtimtaria). Resurset natyrore, ndotja, ekologjia, seleksionimi i mbeturinave, riciklimi.	• Emërton dhe shpjegon aktivitetet ekonomike - bujqësinë, blegtorinë, zejtarinë, tregtinë, xehetarinë, industrinë, hotelerinë, turizmin, pylltarinë, ndërtimin. • Identifikon dhe përshkruan aktivitetet ekonomike në mjedisin e tij dhe në vend. • Lidh aktivitetet ekonomike në mjedisin e tij dhe në vend me relievin, klimën dhe burimet natyrore. • Tregon pasojat mjedisore të sjelljes së papërgjegjshme të njerëzve kur përdorin burimet natyrore. • Jep shembuj të sjelljes së përgjegjshme ndaj mjedisit që zvogëlon ndikimin e dëmshëm në të. • I përmend dhe përshkruan përfitimet e grumbullimit, ndarjes, ripërdorimit dhe riciklimit të mbeturinave.

Shembuj të aktiviteteve

- Duke përdorur grafikët, nxënësit e analizojnë strukturën e popullsisë në nivel komunal dhe shtetëror.
- Nxënësit shënojnë anët e botës në një hartë, tregojnë vendbanimin e tyre (fshat, qytet) dhe e përcaktojnë vendndodhjen e tij në lidhje me vendet përreth, malet dhe/ose lumenjtë/liqenet.
- Nxënësit gjejnë Republikën e Maqedonisë së Veriut dhe vendbanimin e tyre në Google Earth, Google Map ose një aplikacion tjetër.
- Mësuesi përgatit enigma nga figurat me simbolet e komunës (flamuri dhe stema), dhe nxënësit, të ndarë në grupe të vogla, e hartojnë atë.
- Nxënësit hulumtojnë në internet (Google Translate) si quhet një ditë e mirë në të gjitha gjuhët e folura nga anëtarët e bashkësive të ndryshme etnike në Republikën e Maqedonisë së Veriut. Nxënësit luajnë role: në bazë të një letre të tërhequr, në të cilën është shkruar një etni e caktuar (për shembull, maqedonas/maqedonase, shqiptar/ shqiptare, etj.) një nxënës përshëndet nxënësit rreth tij/saj (u thotë, “Mirëmëngjesi!”), duke e përdorur gjuhën e asaj bashkësie etnike.
- Nxënësit, të ndarë në grupe, përgatisin pyetje se si kujdeset komuna për arsimin, shëndetin, mjedisin, kulturën dhe sportin, personat me aftësi të kufizuara, të moshuarit dhe të varfrit. Pastaj ata vizitojnë selinë e komunës dhe flasin me kryetarin e komunës dhe përfaqësuesit e komunës për të marrë përgjigje për pyetjet. Ata i shënojnë përgjigjet dhe i diskutojnë ato në klasë dhe përgatisin propozime për përmirësimin e kujdesit të komunës, të cilat i shkruajnë në formën e kërkesave drejtuar kryetarit.
- Nxënësit, të ndarë në grupe të vogla, bëjnë postera ose prezantime multimediale për fushata reklamuese kushtuar përmirësimit të mjedisit në komunë (për ajër/ujë të pastër, për përzgjedhjen e mbeturinave, për kursimin e energjisë elektrike, për shtigjet e biçikletave, për hedhjen e mbeturinave në vende të destinuara për këtë, etj.)
- Nxënësit, të ndarë në grupe, hulumtojnë të dhëna mbi karakteristikat e komunës në internet. Ata përdorin të dhënat e marra për të bërë një broshurë për komunën (me grafikë për strukturën e popullsisë, ilustrime për burimet natyrore dhe trashëgiminë kulturore, tekst për aktivitetet e përfaqësuara ekonomike dhe mbrojtjen e mjedisit). Një alternativë është përgatitja e një prezantimi multimedial.
- Nxënësit luajnë një lojë me role për të simuluar një situatë zgjedhore për kryetar komune, për shembull, mësuesi përgatit dy programe kandidatësh dhe një listë zgjedhësish të të gjithë nxënësve në klasë. Gjatë orës së mësimin, nxënësit bëjnë një kuti votimi dhe fletë votimi me emra fiktivë të kandidatëve për kryetarë komune. Nxënësit vullnetarë (një mashkull dhe një femër) tërheqin një nga programet dhe e lexojnë atë me zë të lartë për të gjithë. Tre të tjerët, në rolin e këshillit zgjedhor, kryejnë votimin - të gjithë nxënësit votojnë për kandidatin, programin e të cilit ata e konsiderojnë më mirë. Së fundi, votat numërohen dhe zhvillohet një diskutim pse fitoi kandidati specifik (bazuar në elementet e programit).
- Nxënësit në një hartë memece të Republikës së Maqedonisë së Veriut, shënojnë vendbanimin e tyre, shënojnë vendet përreth, malet, lumenjtë dhe liqenet në zonë dhe i ngjyrosin ato me ngjyrën e duhur.
- Loja *Gjeje veprimtarinë ekonomike*. Nxënësit, të ulur në një rreth, kanë fletë në ballë me emrat e aktiviteteve ekonomike (një aktivitet për secilin nxënës), dhe nxënësi nuk mund të shohë se cilin aktivitet “përfaqëson”. Përmes pyetjeve indirekte po/jo (pa një pyetje të drejtpërdrejtë që emërton veprimtarinë) që ai u bën nxënësve të tjerë, secili duhet të zbulojë se cilin aktivitet ekonomik “përfaqëson”.

- Nxënësit, të ndarë në grupe të vogla, plotësojnë një tabelë T në të cilën ata e shkruajnë një aktivitet ekonomik (të ndryshëm për grupe të ndryshme) dhe të paktën tre faktorë (të lidhur me klimën, reliefin dhe burimet natyrore) nga të cilët varet zhvillimi i atij aktiviteti. Me atë që është shkruar e prezantojnë para të tjerëve dhe e ngjisin në një poster të përbashkët.
- Nxënësit, të ndarë në grupe, zhvillojnë një projekt kërkimor se si është ndotur (ose mund të ndotet) mjedisi në komunën e tyre dhe ofrojnë zgjidhje për të parandaluar ndotjen.
- Nxënësit përgatisin postera të vegjël që përmbajnë: 1) një ilustrim të sjelljes së papërgjegjshme ndaj mjedisit të shënuar në shenjën STOP dhe 2) një mesazh me tekst për mbrojtjen e mjedisit. Posterat vendosen në oborrin e shkollës.

Tema: **SHTETI IM**

Numri i përgjithshëm i orëve: **36**

Rezultatet nga mësimi

Nxënësi/nxënësja do të jetë i/e aftë:

1. i përmend dhe përshkruan ngjarjet e rëndësishme nga e kaluara që janë të rëndësishme për krijimin e shtetit modern maqedonas,
2. e identifikon Shkupin si kryeqytet dhe përshkruan karakteristikat e tij,
3. bën dallimin midis institucioneve më të rëndësishme shtetërore,
4. shpjegon karakterin multikulturor/multi-etnik dhe qytetar të shtetit.

Nxënësi/nxënësja do të zhvillojë:

1. respekt për bashkësitë e ndryshme etnike që jetojnë në Republikën e Maqedonisë së Veriut,
2. identitet të qytetarit të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Përmbajtjet (dhe konceptet)	Standardet e vlerësimit
E kaluara e shtetit modern maqedonas (Kryengritja e Ilindenit, Republika e Krushevës, Manifesti i Krushevës, Lufta Nacionalçlirimtare, ASNOM, referendum, 8 Shtatori).	Tregon se kur ndodhi Kryengritja e Ilindenit (Republika e Krushevës) dhe shpjegon se si kontribuoi/ndikoi në krijimin e shtetit modern maqedonas. Tregon se kur u mbajt Mbledhja e parë e ASNOM-it dhe si kontribuoi ai në krijimin e shtetit modern maqedonas. Shpjegon karakterin shumetnik të Shpalljes së Republikës së Krushevës/ Manifestit të Krushevës dhe vendimet e ASNOM-it. Përmend së paku tre personalitete të rëndësishme nga bashkësi të ndryshme etnike të cilët kanë kontribuar në formimin e shtetit modern maqedonas. Përmend Ditën e pavarësisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut dhe shpjegon se si e fitoi pavarësinë e saj. E përmend emrin e kryetarit të parë të shtetit të pavarur maqedonas.
Shkupi - kryeqytet (solidariteti, tërmeti, Ura e gurit, Kalaja e Shkupit, Tregu i vjetër i Shkupit, Stacioni i vjetër hekurudhor, Hamami i Daut Pashës, muze, teatër).	I përshkruan karakteristikat e kryeqytetit të vendit tonë (popullsia, struktura etnike, vendndodhja, lumenjtë, malet, Lugina e Shkupit). E identifikon Shkupin si qytet solidariteti dhe vendlindjen e Nënë Terezës. Emërton ndërtesa të rëndësishme dhe vende kulturore të vendosura në kryeqytet (Ura e gurit, Kalaja e Shkupit, Pazari i vjetër i Shkupit, Stacioni i hekurudhës së vjetër, Hamami i Daut Pashës, Skupi) dhe i përmend karakteristikat themelore me të cilat ato njihen. E njeh Shkupin si seli të institucioneve shtetërore.

• Institucionet dhe simbolet shtetërore (Qeveria e Republikës së Maqedonisë së Veriut, Kuvendi i Republikës së Maqedonisë së Veriut, Kryetari i Republikës së Maqedonisë së Veriut, Kushtetuta e Republikës së Maqedonisë së Veriut, ligji, flamuri i Republikës së Maqedonisë së Veriut, stema e Republikës së Maqedonisë së Veriut, himni i Republikës së Maqedonisë së Veriut).	• E përmend Qeverinë, Kuvendin dhe Presidentin e vendit si institucionet më të rëndësishme shtetërore. • Shpjegon sesi qytetarët zgjedhin anëtarët e parlamentit për të përfaqësuar interesat e tyre. • E njih Kuvendin si institucion në të cilin miratohen Kushtetuta dhe të gjitha ligjet e shtetit. • E njih Kushtetutën si aktin më të lartë që përcakton të drejtat e qytetarëve. • E njih Qeverinë si institucion përgjegjës për funksionimin e shtetit në fushat: arsim, shëndetësi, ekonomi, siguri dhe bashkëpunim ndërkombëtar. • E njih rolin e Presidentit si Kryetar i shtetit dhe Komandant i Përgjithshëm i Forcave të Armatosura. • I njih dhe i përshkruan simbolet shtetërore të Republikës së Maqedonisë së Veriut (flamur, stemë dhe himn).
• Karakteri multikulturor dhe multietnik i vendit (kultura, grupi etnik, multikultura, shenjtorët Qirili dhe Metodi, Dita e alfabetit shqip, Dita e mësimin në gjuhës turke, Dita kombëtare e vllahëve, Shën Sava, Dita ndërkombëtare e romëve, Dita ndërkombëtare e boshnjakëve).	• I numëron bashkësitë etnike që jetojnë në vendin tonë dhe e përmend gjuhën që ata flasin. • I njih festat karakteristike të bashkësive etnike në vend që lidhen me identitetin e tyre kulturor dhe thekson rëndësinë e tyre. • I përmend fetë më të zakonshme në Republikën e Maqedonisë së Veriut dhe bën dallimin midis objekteve fetare të çdo religjioni. • E njih Bajramin, Krishtlindjet dhe Pashkët si festa fetare dhe përshkruan zakonet karakteristike të festimit të tyre. • Pranon se ka qytetarë që nuk i përkasin asnjë feje. • I njih elementet bazë të kulturës: gjuhën, zakonet, traditën, ushqimin, folklorin. • I njih gatimet tradicionale dhe ëmbëlsirat karakteristike për kultura të ndryshme në vend dhe përshkruan ngjashmëritë mes tyre. • I njih këngët, vallet dhe veshjet popullore karakteristike për bashkësitë etnike në vend dhe përshkruan ngjashmëritë mes tyre. • E shpjegon bashkëveprimin e kulturave të bashkësive të ndryshme etnike që jetojnë së bashku. • I njih ngjashmëritë dhe dallimet në elementet e kulturës së tyre dhe kulturave të bashkësive të tjera etnike në Republikën e Maqedonisë së Veriut.

	• E shpjegon shoqërinë multikulturore si një bashkësi njerëzish nga kultura të ndryshme që jetojnë në të njëjtin vend, të cilët respektojnë njëri-tjetrin dhe punojnë së bashku për të arritur qëllimet e përbashkëta.
• Karakteri qytetar i shtetit (organizimi i shoqërisë civile, vullnetarizmi, barazia, liria e fjalës, e drejta për të zgjedhur).	• E shpjegon Republikën e Maqedonisë së Veriut si një shtet të përbashkët të të gjithë qytetarëve që jetojnë në të, pavarësisht nga përkatësia e tyre etnike. • E shpjegon rolin e shtetit për t'u kujdesur për realizimin e të drejtave për arsim, kujdes shëndetësor, siguri dhe mjedis të pastër jetese për të gjithë qytetarët e tij. • E shpjegon karakterin qytetar të shtetit të përcaktuar nga pjesëmarrja aktive e qytetarëve, barazia e të gjithë qytetarëve, liria e fjalës dhe e drejta për të zgjedhur. • E shpjegon të drejtën e të gjithë qytetarëve për t'u bashkuar në organizatat e shoqërisë civile dhe për të ndërmarrë aktivitete vullnetare për të mbrojtur interesa të ndryshëm dhe për të përmbushur nevoja të ndryshme.
Shembuj të aktiviteteve	
• Nxënësit shikojnë videoklipe të shkurtra, ilustrime dhe fotografi të ngjarjeve historike të rëndësishme për krijimin e shtetit modern maqedonas (ato që po mësohen). • Nxënësit intervistojnë të moshuarit, me pyetje të përgatitura më parë nga mësuesi, në lidhje me krijimin e shtetit të pavarur të Republikës së Maqedonisë së Veriut. Pastaj ata i ndajnë përgjigjet me të gjithë. • Nxënësit, të ndarë në grupe të vogla, hulumtojnë personalitetet që kanë kontribuar në krijimin e shtetit modern maqedonas, dhe më pas përgatisin një prezantim multimedial në të cilin ata i prezantojnë tre prej tyre që janë anëtarë të bashkësive të ndryshme etnike. Një grup i veçantë hulumton për presidentin e parë Kiro Gligorov dhe përgatisin një prezantim multimedial për të. • Nxënësit krijojnë një album fotografish (në formë letre ose elektronike), i ndjekur nga një tekst i shkurtër, i cili paraqet qytetin e Shkupit me objektet e tij të rëndësishme dhe monumentet kulturore (Ura e gurit, Kalaja e Shkupit, Tregu i vjetër i Shkupit, Stacioni i vjetër hekurudhor, Hamami i Daut Pashës, Muzeu i Holokaustit, Muzeu i artit bashkëkohor, teatro). • Mësuesi organizon një kuiz (me pyetje me zgjedhje të shumëfishta) për qytetin e Shkupit, numrin e banorëve, strukturën etnike, vendndodhjen (Lugina e Shkupit, lumi Vardar, malet përreth) dhe pasi i përgjigjet secilës pyetje paraqet përgjigjet e sakta përmes ilustrimeve dhe/ose grafikë. Nëse është e mundur, kuizi mund të realizohet përmes aplikacionit mentimeter.com. • Mësuesi përgatit disa tekste për periudha të ndryshme të jetës së Nënë Terezës dhe njerëzimit të saj. Nxënësit, të ndarë në grupe, tërheqin një nga tekstat dhe pasi e studiojnë atë, zgjedhin paragrafët dhe/ose citatet më karakteristike dhe i përgatisin ato për një poster të përbashkët. Posteri është produkt i punës së të gjitha grupeve dhe pasi të jetë gati studentët e prezantojnë atë para të gjithë klasës. • Mësuesi paraqet filmin dokumentar për tërmetin e Shkupit, pas të cilit organizon një diskutim me nxënësit rreth pasojave katastrofike të tërmetit dhe sesi Shkupi u bë një qytet solidariteti. Diskutimi i kushton vëmendje të veçantë nocionit të solidaritetit.	

- Nxënësit “marrin pjesë” në një vizitë virtuale në Kuvendin e Republikës së Maqedonisë së Veriut përmes faqes së internetit të institucionit dhe diskutojnë rolin e deputetëve dhe kompetencat e institucionit.
- Nxënësit krahasojnë zgjedhjen e deputetëve në Kuvend me zgjedhjen e trupave të nxënësve në shkollë dhe kërkojnë ngjashmëritë në procedurat dhe rolin e përfaqësuesve të zgjedhur të popullit, pra nxënësve.
- Mësuesi përgatit letra me nene të Kushtetutës së Republikës së Maqedonisë së Veriut, ku janë renditur të drejtat e garantuara për arsim, kujdes shëndetësor dhe mbrojtje të mjedisit. Secili grup nxënësish tërheq një copë letër (për një anëtar) dhe krijon situata nga realiteti përmes të cilave shihet se si Qeveria dhe institucionet e tjera në vend kujdesen për sigurimin e këtyre të drejtave.
- Nxënësit, të ndarë në gjashtë grupe, përgatisin një prezantim multimedial mbi temat e mëposhtme (dy grupe për të njëjtën temë): 1) *Komunitetet etnike në Republikën e Maqedonisë së Veriut dhe gjuhën që ata flasin*; 2) *Fetë më të zakonshme në Republikën e Maqedonisë së Veriut dhe objektet fetare*; 3) *Festimi i Bajramit, Krishtlindjeve dhe Pashkëve*. Brenda secilës temë, një grup punon në gjetjen e ngjashmërive dhe tjetri në dallimet. Pastaj secili grup e prezanton atë që është bërë para klasës. Së fundi, zhvillohet një diskutim për të arritur në përfundimin se ngjashmëritë duhet të theksohen dhe dallimet duhet të respektohen. Mësuesi thekson se në Republikën e Maqedonisë së Veriut ka qytetarë që nuk i përkasin asnjë feje dhe se vendosmëria e tillë e tyre duhet respektuar. Aktiviteti mund të realizohet në dy orë mësimore të njëpasnjëshme.
- Nxënësit tërheqin letra mbi të cilat janë shkruar bashkësitë etnike në Republikën e Maqedonisë së Veriut, në bazë të të cilave ata janë grupuar në grupe. Secili grup hulumton ushqimin tradicional të bashkësisë etnike që i ka rënë dhe përgatit një tekst të shkurtër të ndjekur nga ilustrime që vendos në një slajd në një prezantim multimedial. Mësuesi pastaj kombinon slajdet në një prezantim të përbashkët që u prezantohet të gjithë nxënësve në klasë. Bazuar në prezantimin, bëhet një diskutim përmes të cilit konstatohen ngjashmëritë në ushqimin tradicional të të gjitha bashkësive etnike. Aktiviteti mund të realizohet në dy orë mësimore të njëpasnjëshme.
- Nxënësit tërheqin letra mbi të cilat janë shkruar bashkësitë etnike në Republikën e Maqedonisë së Veriut, në bazë të të cilave ata janë grupuar në grupe. Secili grup hulumton muzikën popullore, vallet popullore dhe veshjet tradicionale të bashkësisë etnike që ka rënë në to dhe përgatit një tekst të shkurtër të ndjekur nga ilustrime që vendos në një slajd në një prezantim multimedial. Mësuesi pastaj kombinon slajdet në një prezantim të përbashkët, i cili u prezantohet të gjithë nxënësve në klasë. Aktiviteti mund të realizohet në dy orë mësimore të njëpasnjëshme.
- Mësuesi përgatit një kalendar me të gjitha festat në Republikën e Maqedonisë së Veriut. Nxënësit veçojnë festat që festohen vetëm nga anëtarët e bashkësive të veçanta etnike në Republikën e Maqedonisë së Veriut dhe lidhen me kulturën e tyre (Shën Qirili dhe Metodi, Dita e alfabetit shqip, Dita e mësimin në gjuhën turke, Dita kombëtare e vllahëve, Shën Sava, Dita ndërkombëtare e romëve, Dita ndërkombëtare e boshnjakëve). Pasi mësuesi paraqet kuptimin e secilës festë, nxënësit përmes një diskutimi të përbashkët shënojnë ngjashmëritë në rastet e festimit të festës së bashkësisë së tyre etnike dhe festave të bashkësive të tjera etnike.
- Nxënësit shikojnë një episod të një seriali për fëmijë (për shembull, “Mëhalla jonë”) për të diskutuar përfitimet e shoqërimin me fëmijë nga bashkësi të ndryshme etnike.
- Mësuesi përgatit disa situata (ilustrime dhe/ose tekste) në të cilat tregohen: 1) një nxënës në karrige me rrota i cili/e cila nuk mund të shkojë në shkollë sepse nuk ka qasje në shkollë dhe ka shumë pengesa (të tilla si shkallët, pragje) gjatë rrugës për në klasë; 2) një nxënës që ka frikë të ankohet tek drejtori për trajtimin e padrejtë të mësuesit që i vuri një njësh sepse nuk i preu flokët; 3) një nxënës që nuk mund të

shkojë në një ekskursion sepse prindërit e tij/saj nuk mund të paguajnë, 4) një nxënës që nuk pranohet në ekipin e futbollit sepse ai/ajo është femër, edhe pse ai/ajo luan shumë mirë futboll. Nxënësit i analizojnë këto situata në mënyrë që të zbulojnë se si rrezikohet pjesëmarrja aktive, barazia, liria e fjalës dhe e drejta e nxënësve për të zgjedhur në situatat e dhëna dhe citojnë shembuj analogë të kërcënimeve të ngjashme ndaj të njëjtave të drejta të qytetarëve në nivel shtetëror. Gjithashtu nxënësve u kërkohet të ofrojnë zgjidhje se si nxënësit, pra qytetarët, mund të kontribuojnë në tejkalimin e situatave të tilla në realitet.

- Nxënësit, të ndarë në grupe, simulojnë situatën e formimit të një shoqate qytetarësh që do të luftojë për futjen e një diete të shëndetshme në shkolla, të orientuar kryesisht drejt frutave, perimeve, drithërave me qumësht/kos dhe lëngje të gazuara pa sheqer dhe aditivët. Në këtë mënyrë, secili grup përgatit një plan veprimi (sigurimi i kushteve në shkollë, kryerja e fushatave, tërheqja e investitorëve, etj.), të cilën ia prezanton të tjerëve në klasë. Së fundi, diskutohen përfitimet e punës së përbashkët për të arritur qëllimin.

INKLUZIVITETI, BARAZIA/NDJESHMËRIA GJINORE, NDËRKULTURA DHE INTEGRIMI MES LËNDËVE

Mësuesi siguron inkluzivitet duke përfshirë të gjithë nxënësit në të gjitha aktivitetet gjatë orës së mësim. Ai i mundëson secilit fëmijë të angazhohet në mënyrë njohëse dhe emocionale përmes përdorimit të qasjeve të përshtatshme (individualizimi, diferencimi, puna në grup, mbështetja e shokëve në klasë). Gjatë punës me nxënës me aftësi të kufizuara, aplikon një plan arsimor individual (me rezultate të përshtatura të të mësuarit dhe standarde vlerësimi) dhe, kur është e mundur, përdor mbështetje shtesë nga persona të tjerë (asistentë personal dhe arsimor, ndërmjetësues arsimor, tutorë vullnetarë dhe profesionistë nga shkollat e qendrave resurse). Monitoron të gjithë nxënësit rregullisht, veçanërisht ata nga grupet e cenueshme, në mënyrë që të jetë në gjendje të identifikojë vështirësitë e të mësuarit në kohën e duhur, për t'i inkurajuar dhe mbështetur ata në arritjen e rezultateve nga të mësuarit.

Gjatë realizimit të aktiviteteve, mësuesi i trajton njësoj si djemtë ashtu edhe vajzat, duke u kujdesur që të mos u caktojë role stereotipike gjinore. Kur formon grupe pune, ai përpiket të sigurojë ekuilibrin gjinor. Kur përzgjedh materiale shtesë në mësimdhënie, përdor ilustrime dhe shembuj që janë gjinorë dhe të ndjeshëm nga pikëpamja etnike/kulturore dhe e inkurajon barazinë gjinore, domethënë promovimin e ndërkulturizmit.

Kurdo që është e mundur, mësuesi përdor integrimin e temave/përmbajtjeve/koncepteve në planifikimin dhe zbatimin e mësim. Integrimi u mundëson nxënësve t'i përfshijnë perspektivat e lëndëve të tjera në atë që studiojnë në këtë lëndë dhe t'i lidhin njohuritë nga fusha të ndryshme në një tërësi.

VLERËSIMI I TË ARRITURAVE TË NXËNËSVE

Për t'i mundësuar nxënësve të arrijnë standardet e pritura të vlerësimit, mësuesi monitoron vazhdimisht aktivitetet e nxënësve gjatë mësimdhënies dhe mësim nxënies dhe mbledh informacion në lidhje me përparimin dhe arritjet e nxënësve. Për pjesëmarrjen në aktivitete, nxënësit marrin informacione kthyes të cilat tregojnë nivelin e suksesit në realizimin e aktivitetit/detyrës dhe jepen udhëzime për përmirësim (vlerësim formues). Ky komponent është një pjesë integrale e planifikimit të mësuesve për mësimdhënien dhe mësimin. Për atë qëllim, mësuesi monitoron dhe vlerëson:

- përgjigjet me gojë në pyetjet e parashtruara nga mësuesi ose nga shokët klasës,
- kontributi në aktivitetet grupore,
- pjesëmarrja në kërkime,
- përpunimi i projekteve,

- përgjigjet në kuize të cilat janë pjesë e mësimit,
- kontributi në nxjerrjen e përfundimeve,
- fletat e punës,
- detyrat e shtëpisë,
- funksionet praktike lidhur me standardet për vlerësim.

Pas përfundimit të mësimit të secilës temë, nxënësit marrin një notë përmbledhëse në formën e një përshkrimi të standardeve të arritura të vlerësimit. Vlerësimi përmbledhës përdoret në periudha të caktuara të vitit shkollor dhe lidhet me periudha të caktuara - përfundimi i një teme të veçantë, tremujori, gjysmëvjetori dhe vlerësimi numerik në fund të vitit shkollor.

Fillimi i zbatimit të programit mësimor	viti 2021/2022
Institucioni/përfaqësuesi i programit	Byroja e Zhvillimit të Arsimit
Në pëlqim me nenin 30, paragrafi 3 nga Ligji për arsim fillor (“Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut” nr. 161/19 dhe 229/20) ministrja e Arsimit dhe Shkencës e miratoi këtë program mësimor nga lënda e <i>Historisë dhe shoqërisë për klasën IV.</i>	nr. 08-7413/2 10.05.2021 Ministrja e Arsimit dhe e Shkencës, Milla Carovska, n.p.